

Łukasz Biskupski

KULTURA W BUDŻECIE

Raport z analizy budżetów
miasta Łodzi z lat 2010-2014

**„Kultura w budżecie.
Analiza budżetów miasta Łodzi z lat 2010-2014”**

Autor:

Łukasz Biskupski

Redakcja:

Borys Martela

Projekt okładki:

Aleksandra Rau

Wydawca:

Fundacja Miejski Kolektyw

Ul. Piotrkowska 172/180 m. 21

90-368 Łódź

e-mail: miejskikolektyw@gmail.com

www: miejskikolektyw.pl

Projekt „Budżet po ludzku” został dofinansowany
ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich

Więcej informacji o projekcie na stronie: www.lodzklubudzet.pl

Publikacja dostępna na licencji Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0 PL)
<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>

Łukasz Biskupski

Kultura w budżecie. Raport z analizy budżetów miasta Łodzi z lat 2010-2014

Łódź 2014

SPIIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	4
STRESZCZENIE	5
WPROWADZENIE DO RAPORTU	6
KONSTRUKCJA BUDŻETU „NA KULTURĘ”	8
UWARUNKOWANIA PRAWNE	8
KULTURA W KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ	10
WYDATKI W RAMACH DZIAŁU 921 W BUDŻECIE ŁODZI	11
KTO ROZPORZĄDZA ŚRODKAMI NA KULTURĘ?	12
STRUKTURA WYDATKÓW BIEŻĄCYCH WYDZIAŁU KULTURY	13
AKTYWNOŚĆ KULTURALNA SPOZA ZAKRESU DZIAŁU 921 W BUDŻECIE MIASTA	17
PODSUMOWANIE WYDATKÓW MIASTA NA KULTURĘ	19
PROBLEMY WYMAGAJĄCE UWAGI	21
1. <i>Niskie i niestabilne dofinansowanie inicjatyw kulturalnych stowarzyszeń i fundacji.</i>	21
2. <i>Zbyt niskie i zmniejszające się kwoty na wspieranie działalności wydawniczej.</i>	23
3. <i>Brak funduszy na działania określone w strategii rozwoju kultury.</i>	24
4. <i>Niewystarczające wsparcie realizacji produkcji filmowych.</i>	25
5. <i>Nowe instytucje kultury zagrożeniem dla budżetu „na kulturę”.</i>	26
PODSUMOWANIE	28
TABELE UZUPEŁNIAJĄCE	30
O AUTORZE	32

STRESZCZENIE

Niniejszy raport zawiera analizę budżetów Łodzi z lat 2010-2014 pod kątem wydatków na kulturę. Podjęta zostanie próba odpowiedzi na następujące pytania:

- jak skonstruowany jest budżet na kulturę i jak wyglądają realne nakłady na aktywność kulturalną?
- gdzie w budżecie można znaleźć zapisy dotyczące kultury?
- co warunkuje poszczególne pozycje budżetowe dotyczące kultury?
- na jakie problemy warto zwrócić uwagę w trakcie zbliżających się konsultacji społecznych projektu budżetu na 2015 rok?

Raport został podzielony na dwie zasadnicze części i wieńczy go podsumowanie. W pierwszej części, zatytułowanej „Konstrukcja budżetu na kulturę”, znajdują się informacje o tym, ile pieniędzy w ciągu ostatnich pięciu lat Łódź przeznaczala zarówno na wspieranie aktywności kulturalnej, jak i na inwestycje w tym obszarze.

W części drugiej, przedstawiono problemy związane ze sposobem wydatkowania środków na kulturę, które zidentyfikowano w trakcie analizy łódzkich budżetów. Wśród tych trudności znalazły się m.in. kosztowne inwestycje w nowe instytucje bez zwiększania wydatków na działalność bieżącą dotychczasowych, czy zmniejszanie środków na finansowanie aktywności organizacji pozarządowych (stowarzyszeń i fundacji).

Autor raportu rekomenduje określone rozwiązania, które zaleca zgłosić w trakcie konsultacji budżetu miasta Łodzi na 2015 roku.

WPROWADZENIE DO RAPORTU

W komunikatach prasowych Urzędu Miasta Łodzi można często znaleźć informacje na temat wysokości nakładów na kulturę. Są one podawane na podstawie zestawienia wszystkich wydatków zaklasyfikowanych w budżecie w dziale 921 zatytułowanym „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego”. Przykładowo w budżecie Łodzi uchwalonym na 2014 rok, suma na ten dział wyniosła ok. 190 milionów złotych, czyli ponad 4,5 proc. wszystkich wydatków Miasta.

Budżet jest jednak dokumentem na tyle skomplikowanym, że podanie jednej prostej liczby nie daje właściwego oglądu sytuacji, a wręcz może być mylące. Po pierwsze, wydatki ujęte w budżecie pod hasłem „kultura” nie obejmują wyłącznie aktywności, które intuicyjnie uznajemy za działalność kulturalną. Ponadto część środków przeznaczanych na działania, które można by uznać za związane z kulturą, znajduje się również w innych działach i rozdziałach budżetu, np. dotyczących turystyki.

Po drugie, w podobnych zestawieniach podaje się łącznie wydatki bieżące i majątkowe, czyli związane zarówno z codzienną działalnością kulturalną, jak i inwestycjami infrastrukturalnymi. Te drugie w ostatnich latach mają tendencję rosnącą, za czym niestety nie idzie równie znaczący wzrost wydatków przeznaczonych na realizację projektów kulturalnych oraz działalność instytucji kultury. W mojej opinii, to **właśnie środki przeznaczone na działalność są najbardziej istotne dla osób korzystających z kultury** i decydują w dużej mierze o tym, czy Łódź jest miastem atrakcyjnym pod względem oferty kulturalnej.

Na kolejnych stronach raportu przedstawiam szczegółowe rozważania, które doprowadziły do tego wniosku. W części pierwszej przybliżam, jak działania kulturalne odzwierciedlone są w dokumencie budżetowym oraz w jaki sposób klasyfikacja budżetowa różni się w tym względzie od bardziej potocznego rozumienia działalności kulturalnej. W części drugiej zostały opisane główne problemy dotyczące obecnego sposobu przeznaczania środków na kulturę. Trudności te stanowią punkt wyjścia do zawartych w zakończeniu rekomendacji

zawierających postulaty możliwe do zgłoszenia w ramach konsultacji projektu budżetu na rok 2015.

KONSTRUKCJA BUDŻETU „NA KULTURĘ”

Zacznijmy od podstawowego rozpoznania – prowadzenie działalności kulturalnej jest jednym z obszarów, które należą do ustawowych zadań samorządu. Istnieje szereg przepisów prawnych, które wpływają na konstrukcję pozycji budżetowych oraz wysokość przyznawanych środków.

UWARUNKOWANIA PRAWNE

Ustawa o samorządzie gminnym wskazuje, że tzw. zadania własne gminy obejmują sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami¹. Również ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej wskazuje, że prowadzenie działalności kulturalnej – czyli tworzenie, upowszechnianie i ochrona kultury² – jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym³. Zadanie wspierania bibliotek, muzeów oraz ochrony dóbr kultury dodatkowo nakładają na samorządy inne ustawy (o bibliotekach, muzeach i ochronie dóbr kultury).

Ogólnie można stwierdzić, że samorząd wspiera działalność kulturalną poprzez:

- finansowanie działalności instytucji kultury w formie dotacji podmiotowych lub przedmiotowych;
- mecenat;
- dotacje na rzecz ochrony zabytków i dokumentowania dziedzictwa kulturowego;
- dofinansowanie w formie dotacji przedmiotowych działalności stowarzyszeń kultury i związków środowisk twórczych oraz organizacji pożytku publicznego.

¹ Ustawa z dn. 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, art. 7 pkt. 1 ust. 9 <<http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19900160095&type=3>>.

² Ustawa z dn. 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, art. 1, ust. 1 <<http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19911140493&type=3>>

³ Tamże, art. 9, ust. 2.

Szczególnie pojemną kategorią z wymienionych powyżej jest mecenat. W myśl ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej polega on na wspieraniu i promocji: twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. Jednocześnie, choć niemal każde działanie można według powyższej definicji uznać za formę mecenatu, do najbardziej typowych zalicza się system nagród i stypendiów.

Warto zauważyć, że chociaż ustawa o samorządzie gminnym wskazuje, że wspieranie kultury należy do zadań gminy, to przepisy szczegółowe nie nakładają takiego bezwzględnego obowiązku. Nie jest bowiem powiedziane, że miasto musi prowadzić jakiegokolwiek instytucje kultury. Choć możliwa byłaby hipotetyczna sytuacja polegająca na tym, że samorząd likwiduje wszystkie instytucje, których jest organizatorem, to jednak trudno wyobrazić sobie władzę, która zdecydowałaby się na tak radykalny krok.

W praktyce przyjmuje się, że utrzymywanie instytucji należy do obowiązkowych (obligatoryjnych) zadań gminy, zaś – z uwagi na brak precyzji lub kategoryczności w zapisach prawnych – mecenat⁴ i powierzanie zadań organizacjom pozarządowym⁵ uznawane są za obszary nieobligatoryjne, czyli takie, które nie muszą być bezwzględnie sfinansowane. Dlatego też są one najbardziej podatne na cięcia.

⁴ Tamże. Wg art. 1, ust. 4: „Mecenat [...] sprawują także organy jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ich właściwości”.

⁵ Według ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych, „podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych i niedziałające w celu osiągnięcia zysku mogą otrzymywać z budżetu jednostki samorządu terytorialnego dotacje na cele publiczne związane z realizacją zadań tej jednostki”.

KULTURA W KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ

Pozycje w budżecie miasta (dochody, wydatki, przychody, rozchody oraz środki pochodzące ze źródeł zagranicznych) podzielone są według jednolitej klasyfikacji budżetowej ustalonej przez Ministra Finansów dla budżetu państwa, jednostek samorządu terytorialnego oraz pozostałych jednostek finansów publicznych. W budżecie jednostki samorządu terytorialnego (JST) najwyższym stopniem klasyfikacji budżetowej są działy. Pozwalają one ocenić całościowe wydatkowanie środków w danej kategorii pomimo ich umiejscowienia w różnych miejscach budżetu.

Działalność kulturalna i ochrona zabytków jest ujmowana w budżecie łącznie – podobnie zresztą, jak we wspomnianych wcześniej ustawach regulujących działalność kulturalną. Dochody i wydatki związane z tymi obszarami zgrupowane są w ramach działu 921 w budżecie, zatytułowanym „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego”. Jest on kluczowy z perspektywy niniejszej analizy.

Zgodnie z klasyfikacją budżetową na dział 921 składają się następujące rozdziały:

- domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby;
- pozostałe instytucje kultury;
- biblioteki;
- muzea;
- ochrona zabytków i opieka nad zabytkami;
- pozostała działalność⁶;

Istotne jest również, aby pamiętać, że wydatki dzielą się na bieżące i majątkowe. Wydatki bieżące obejmują:

⁶ Pozostałe podrozdziały, które nie dotyczą budżetu Łodzi to: (1) Instytucje kinematografii; (2) Polski Instytut Sztuki Filmowej; (3) Zadania w zakresie kinematografii; (4) Archiwa, (5) Ośrodki ochrony i dokumentacji zabytków; (6) Działalność radiowa i telewizyjna; (7) Pozostałe zadania w zakresie kultury; (8) Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele; (9) Centra kultury i nauki; (10) Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków; (11) Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa; (12) Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa; (13) Zarząd Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Miasta Krakowa; (14) Usuwanie skutków klęsk żywiołowych; (15) Polska Agencja Prasowa.

- wynagrodzenia i uposażenia;
- zakupy towarów i usług;
- koszty utrzymania oraz inne wydatki związane z funkcjonowaniem jednostek budżetowych i realizacją ich statutowych zadań;
- koszty zadań zleconych.

Do wydatków majątkowych zalicza się m.in. wydatki na inwestycje państwowych jednostek budżetowych oraz dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowywanie kosztów inwestycji realizowanych przez inne jednostki.

WYDATKI W RAMACH DZIAŁU 921 W BUDŻECIE ŁODZI

Wydatki zaklasyfikowane w dziale 921 o nazwie „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” najłatwiej prześledzić w budżecie i to na ich bazie zazwyczaj podaje się informacje o poziomie finansowania kultury. Jak kształtowały się wydatki Łodzi na kulturę w latach 2010-2014 w świetle tego wskaźnika? Zestawienie kwot znajduje się w tabeli poniżej.

Tabela 1. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w ramach zadań własnych w latach 2010-2014.

ROK	WYDATKI OGÓŁEM		WYDATKI BIEŻĄCE		WYDATKI MAJĄTKOWE	
	KWOTA [ZŁ]	PROC. WYDATKÓW OGÓŁEM MIASTA	KWOTA [ZŁ]	PROC. WYDATKÓW BIEŻ. MIASTA	KWOTA [ZŁ]	PROC. WYDATKÓW MAJĄTK. MIASTA
2010	135 934 548	4,72	82 241 009	3,5	53 693 539	10,05
2011	163 219 926	5,04	83 817 865	3,1	79 402 061	14,68
2012	197 223 550	5,62	83 188 876	2,91	114 034 674	17,46
2013	196 165 482	4,86	74 526 222	2,58	121 639 260	10,64
2014	192 304 954	4,68	76 287 318	2,94	115 954 736	8,82

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: (1) sprawozdań z realizacji budżetów z lat 2010-2013, (2) uchwalony projekt budżetu na 2014 rok.

Jak można zauważyć, wydatki ogółem w dziale 921 „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” wynosiły średnio ok. 5 proc. wszystkich wydatków

Miasta. Po przyjrzeniu się bliżej rozkładowi tej sumy obraz nieco się zmienia. Można zauważyć, że w ciągu pięciu lat wydatki bieżące zmniejszyły się zarówno jeśli chodzi o kwotę, jak i o ich udział we wszystkich wydatkach bieżących Łodzi. Z kolei coraz więcej środków przeznaczanych jest na wydatki majątkowe.

KTO ROZPORZĄDZA ŚRODKAMI NA KULTURĘ?

Zależnie od danego roku budżetowego przyporządkowanie wydatków jednostkom organizacyjnym może się zmieniać. Niemniej jednak **środki bieżące** znajdują się przede wszystkim w dyspozycji dwóch wydziałów:

- Wydziału Kultury, który finansuje m.in. instytucje kultury, dla których organizatorem jest Łódź;
- Biura Architekta Miasta zajmującego się m.in. ochroną zabytków.

Wydatkami majątkowymi zaklasyfikowanymi w dziale 921 dysponuje Wydział Kultury oraz Biuro ds. Inwestycji. Strukturą wydatków Wydziału Kultury poświęcona została dalsza część niniejszej analizy (zob. s. 13). W tym miejscu, przedstawione zostaną wydatki innych komórek organizacyjnych.

W ramach wydatków bieżących Biuro Architekta Miasta zajmuje się:

- działaniami z zakresu konserwacji zabytków;
- dofinansowaniem prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych obiektów wpisanych do rejestru, jak również renowacjami i pracami konserwatorskimi obiektów zabytkowych;
- realizacją Strategii rozwoju ulicy Piotrkowskiej;
- ewidencją dóbr kultury.

Z kolei dla Biura ds. Inwestycji w 2014 roku zaplanowano realizację programu wsparcia dla sektora kreatywnego w Łodzi. Ponadto Zarząd Zieleni Miejskiej

w ramach tej kategorii ma zapisane niewielkie środki przeznaczone na utrzymanie dwóch zabytkowych kapliczek w Lesie Łagiewnickim (ok. 25 tys. zł w 2014 r.).

Jeśli chodzi o wydatki majątkowe, to Biuro ds. Inwestycji finansuje prace budowlano-konserwatorskie w obiektach zabytkowych oraz przede wszystkim jest odpowiedzialne za rewitalizację EC-1 i jej adaptację na cele kulturalno-artystyczne. W budżecie na 2014 rok zarezerwowano na ten cel blisko 85 mln zł, czyli ponad 70 proc. wszystkich środków przeznaczonych w tym roku na inwestycje w dziale 921.

STRUKTURA WYDATKÓW BIEŻĄCYCH WYDZIAŁU KULTURY

Wysokość budżetów Wydziału Kultury w analizowanym okresie i z podziałem na wydatki bieżące i majątkowe obrazuje poniższa tabela:

Tabela 2. Budżet Wydziału Kultury w latach 2010-2014 [w zł].

ROK	WYDATKI		
	BIEŻĄCE	MAJĄTKOWE	OGÓŁEM
2010	74 485 882	23 750 524	98 236 406
2011	78 592 007	14 295 273	92 887 280
2012	78 258 955	17 173 062	95 432 017
2013	71 828 926	12 854 161	84 683 087
2014	75 253 768	30 082 931	105 336 699

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: (1) sprawozdań z realizacji budżetów z lat 2010-2013, (2) uchwalony projekt budżetu na 2014 rok.

W ramach wydatków majątkowych Wydział Kultury finansuje ze swojego budżetu budowę i remonty podległych mu instytucji. W 2014 r. wpisano np. modernizację Teatru Lalek Arlekin, utworzenie Art_Inkubatora, remonty i komputeryzację 2 bibliotek. Do wydatków majątkowych tego wydziału zaklasyfikowano również środki przeznaczone na rewitalizację Księżego Młyna.

Większą uwagę warto jednak zwrócić na wydatki bieżące Wydziału Kultury. Ich zestawienie z ogólnymi wydatkami działu 921 („Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego”) oraz z ogólnymi wydatkami miasta kształtuje się następująco:

Tabela 3. Wydatki bieżące Wydziału kultury na tle innych danych.

ROK	WYDATKI BIEŻĄCE WYDZIAŁU KULTURY [W ZŁ]	PROC. WYDATKÓW Z DZIAŁU 921	PROC. WYDATKÓW OGÓŁEM MIASTA
2010	74 485 882	45,6	2,3
2011	78 592 007	48,15	2,42
2012	78 258 955	39,67	2,23
2013	71 828 926	36,61	1,78
2014	75 253 768	39,13	1,83

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: (1) sprawozdań z realizacji budżetów z lat 2010-2013, (2) uchwalony projekt budżetu na 2014 rok.

W powiązaniu z Tabelą 1. obrazującą wydatki ogółem na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z działu 921 widać, że realne wydatki na aktywność kulturalną (projekty kulturalne i wsparcie bieżące działalności instytucji kultury) są niższe i wynoszą w omawianym okresie średnio nie 5 proc., lecz 2 proc. ogólnych wydatków miasta. Na co wydawane są te środki i w jakich proporcjach?

W budżecie tej jednostki organizacyjnej znajdują się głównie, ale nie wyłącznie, wydatki z działu 921. Jego struktura w ostatnich budżetach Łodzi wyglądała następująco:

Dział 921 – „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego”:

- teatry;
- domy i ośrodki kultury, świetlice, kluby;
- galerie i biura wystaw artystycznych;
- pozostałe instytucje kultury;
- biblioteki;
- muzea;
- pozostała działalność:
 - nagrody dla zasłużonych działaczy kultury;
 - dofinansowanie usług i imprez kulturalnych, działalność wydawnicza;
 - dofinansowanie inicjatyw kulturalnych stowarzyszeń i fundacji, współorganizacja przedsięwzięć kulturalno-artystycznych;

- stypendia.

Ponadto w budżecie Wydziału Kultury znajdują się środki w ramach:

- działu 750 („Administracja publiczna”):
 - promocja jednostek samorządu terytorialnego (wsparcie realizacji produkcji filmowych);
- Pozostała działalność (inne działania Łódź Film Commission) działu 851 („Ochrona zdrowia”):
 - przeciwdziałanie alkoholizmowi (działania domów kultury i bibliotek w tym zakresie).

Konsekwencją wymogu utrzymania instytucji kultury w połączeniu z relatywnie niewielkimi środkami, jakie w budżecie Miasta przeznaczone są na bieżącą aktywność kulturalną, jest fakt, że **praktycznie cały budżet Wydziału Kultury na wydatki bieżące przeznaczany jest na utrzymanie instytucji kultury.** W omawianym okresie było to od 91 do 95 proc. wszystkich środków:

Tabela 4. Udział wydatków bieżących na instytucje kultury w wydatkach bieżących Wydziału Kultury.

ROK	KWOTA [W ZŁ]	PROC. WYDATKÓW BIEŻĄCYCH WYDZIAŁU KULTURY
2010	70 895 317	95,00
2011	74 356 365	94,60
2012	71 520 886	91,30
2013	65 436 843	91,10
2014	70 146 450	93,20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: (1) sprawozdań z realizacji budżetów z lat 2010-2013, (2) uchwalony projekt budżetu na 2014 rok.

Po likwidacji w 2012 r. Ośrodka Kultury „Karolew”, w Łodzi działa 25 miejskich instytucji kultury: pięć teatrów, cztery muzea, jedna galeria, pięć bibliotek miejskich, siedem domów kultury, Centrum Dialogu im. Marka Edelmana, Art_Inkubator/Fabryka Sztuki i EC-1 Miasto Kultury⁷. W latach 2012-2013 – dla których dysponujemy danymi o wszystkich zmianach w budżecie

⁷ Rejestr instytucji kultury, dla których organizatorem jest Miasto Łódź <http://bip.uml.lodz.pl/_plik.php?plik=sprawy/wk_rejestr_instyt_kult_20140714.pdf>

dokonywanych w ciągu roku oraz wysokości dotacji dla poszczególnych instytucji kultury – dotacje podmiotowe kształtowały się sposób przedstawiony w tabeli.

Tabela 5. Dotacje podmiotowe dla miejskich instytucji kultury w 2012 i 2013 r. [w zł].

ROK	2012	2013
Teatr Nowy im. Kazimierza Dejmka	5 579 100	4 735 000
Teatr Powszechny	4 789 900	4 602 600
Teatr Lalek Arlekin	3 132 700	2 890 000
Teatr Pinokio	2 718 700	2 537 000
Teatr Muzyczny	7 447 500	6 700 510
Miejska Galeria Sztuki	1 641 500	1 483 000
Centrum Dialogu im. Marka Edelmana	1 729 200	860 000
EC-1 Łódź-Miasto Kultury	2 018 818	190 500
Miejska Biblioteka Publiczna Łódź-Bałuty	4 301 300	4 126 750
Miejska Biblioteka Publiczna Łódź-Górna	3 485 100	3 328 300
Miejska Biblioteka Publiczna Łódź-Polesie	2 915 300	2 784 783
Miejska Biblioteka Publiczna Łódź-Śródmieście	2 604 400	2 497 600
Miejska Biblioteka Publiczna Łódź-Widzew	2 064 200	1 994 300
Bałucki Ośrodek Kultury	1 959 600	1 763 000
Ośrodek Kultury „Górna”	1 318 250	1 257 000
Poleski Ośrodek Sztuki	1 102 800	1 368 600
Dom Literatury	1 138 800	1 310 000
Widzewskie Domy Kultury	1 775 000	1 641 000
Ośrodek Kultury „Karolew”	538 200	zlikwidowany
Centrum Kultury Młodych	1 163 700	1 003 000
Akademicki Ośrodek Inicjatyw Artystycznych	1 278 800	1 152 000
Fabryka Sztuki	1 313 400	940 000
Centralne Muzeum Włókiennictwa	4 522 850	3 919 300
Muzeum Miasta Łodzi	4 197 450	4 913 600
Muzeum Tradycji Niepodległościowych	3 223 050	3 170 000
Muzeum Kinematografii	3 321 750	2 371 000
SUMA:	71 281 368	63 538 843

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji budżetów z lat 2012-2013.

Z dotacji podmiotowej opłacane są koszty wynagrodzeń wraz z pochodnymi, koszty związane z utrzymaniem budynków oraz koszty działalności statutowej.

W 2013 roku na te instytucje przekazano dotacje podmiotowe w kwocie ok. 63,5 mln złotych, czyli o ponad 7,7 mln zł mniej niż rok wcześniej. Widać więc, że w kryzysowym roku 2013 wszystkie instytucje kultury otrzymały znacznie obniżone dotacje (w 2014 r. sytuacja wydaje się być nieco lepsza). Dodatkowo w formie dotacji celowych dofinansowano inicjatywy kulturalne realizowane przez instytucje kultury w kwocie ok. 2 mln 400 tys. zł, które otrzymały niektóre teatry, domy kultury, muzea oraz Miejska Galeria Sztuki i Centrum Dialogu im. Marka Edelmana.

W budżecie uchwalonym na 2014 r. przyjęto inny model: dla każdego typu instytucji (muzeów, teatrów, domów kultury) zarezerwowano kwoty na dotacje celowe na realizację inicjatyw kulturalno-artystycznych, które miały zostać przyznane w drodze konkursu. Rozwiązanie to jest godne odnotowania, gdyż w sytuacji ograniczonych środków budżetowych pozwala wyłonić najciekawsze projekty i stymulować pozytywną konkurencję pomiędzy instytucjami.

AKTYWNOŚĆ KULTURALNA SPOZA ZAKRESU DZIAŁU 921 W BUDŻECIE MIASTA

W budżetach różnych jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta można znaleźć szereg pozycji, które nie są klasyfikowane jako wydatki z zakresu działu 921, ale przeznaczone są na aktywność kulturalną. Wyliczenie ich sumarycznej wartości wymagałoby jednak szczegółowych analiz każdego z budżetów i w dużym stopniu zależałoby od indywidualnej – i siłą rzeczy subiektywnej – decyzji dotyczącej tego, jak zaklasyfikować daną pozycję. Dlatego próba takiego szacunku nie zostanie podjęta w niniejszej analizie. Zamiast tego przedstawię ogólną charakterystykę środków na aktywność kulturalną zaklasyfikowanych jednak w innych działach.

Szereg działań z pogranicza tradycyjnie rozumianej kultury i sektora przemysłów kreatywnych, a także turystyki, realizuje Biuro Promocji, Turystyki i Współpracy z Zagranicą. Są one zaklasyfikowane jako wydatki na turystykę i na promocję samorządu. W dziale 630 zatytułowanym „Turystyka” w ramach zadań w zakresie upowszechniania turystyki wspiera się m.in. wycieczki, spacery i gry miejskie oraz wydawnictwa. W dziale 750 o nazwie „Administracja publiczna”, w ramach wydatków z zakresu „Promocji jednostek samorządu terytorialnego”, znajdują się zadania takie jak:

- koszty wydawnictw materiałów informacyjno-promocyjnych (w 2013 r. były to m.in. środki na wydawanie Kroniki Miasta Łodzi);
- strategia rozwoju ulicy Piotrkowskiej (w 2013 uwzględniono m.in. wsparcie dla Festiwalu Dobrego Smaku);

- promocja wizerunkowa Miasta, Działania PR (w 2013 r. wsparcie m.in. obchodów „Roku J. Tuwima”, „Grand Prix Jazz Melomani”, „Salon Ciekawej Książki”);
- promocja marki Łodzi filmowej poprzez realizację nowego szlaku turystycznego „Łódź filmowa”;
- strategia promocji i komunikacji marketingowej w ramach realizacji imprez modowych, designu i nowych technologii (w 2013 Fashion Week, Łódź Design).

Należy odnotować istotną pozytywną zmianę, jaka zaszła w ostatnich latach w sposobie finansowania dużych imprez kulturalnych. Do 2011 r. w budżecie Biura Promocji, Turystyki i Współpracy z Zagranicą znajdowało się zadanie „Łódź festiwalowa. Promocja miasta w ramach organizacji imprez oraz przedsięwzięć pogrupowanych w blokach tematycznych”. Budziło to dużo kontrowersji środowisk kulturalnych, m.in. ze względu na niejasną dystrybucję olbrzymich środków. W 2011 r. rozdysponowano w ten sposób 7 mln złotych.

Od kolejnych lat środki na duże imprezy kulturalne (dotacja powyżej 50 tys. zł) i dotacje wieloletnie rozdzielal w trybie konkursowym Wydział Kultury. Niemniej jednak, już na mniejszą skalę, Biuro Promocji w roku 2012 i 2013 wspierało imprezy kulturalne w ramach promocji wizerunkowej Miasta. W budżecie na 2014 r. w zasadzie z tego zrezygnowano pozostawiając w tej kategorii minimalne fundusze. **Zjawisko to należy ocenić pozytywnie jako działanie w kierunku uporządkowania finansowania dużych imprez kulturalnych i transparentności przyznawania środków.**

Wśród innych wydatków warto wymienić realizowane przez inne komórki i jednostki organizacyjne:

- Biuro Architekta Miasta – w 2014 r. Biuro przejęło działania związane z realizacją „Strategii rozwoju ulicy Piotrkowskiej”. Zaplanowano m.in. organizację wydarzeń wpisujących się w „Program Atrakcyjne Przestrzenie Miejskie”.

- Zarząd Zieleni Miejskiej – zadanie „Promocja terenów Zieleni w ramach projektu Zielona Łódź” w kwocie 50 tys. zł przeznaczonych m.in. warsztaty artystyczne, koncerty i otwarte imprezy.
- Biuro ds. Rewitalizacji i Rozwoju Zabudowy Miasta – komórka powołana pod koniec 2013 roku realizuje program „Miasto kamienic – rewitalizacja kwartałów”. W ramach tych funduszy wspartych zostało kilka projektów artystycznych wpisujących się w idee rewitalizacji i sztuki w przestrzeni publicznej (m.in. instalacja Joanny Rajkowskiej „Pasaż Róży” w oficynie kamienicy przy ul. Piotrkowskiej 3).

Powyższe zestawienie ma jedynie charakter poglądowy, gdyż nie ma obiektywnych kryteriów pozwalających zaklasyfikować dane zadanie jako „kulturę”.

PODSUMOWANIE WYDATKÓW MIASTA NA KULTURĘ

Jak widać z zestawień przedstawionych w tej części raportu, **znaczną część ogólnych wydatków zaklasyfikowanych jako środki na kulturę stanowią wydatki inwestycyjne**. Istotny – choć zmniejszający się – udział w ogólnej kwocie w dziale 921 stanowią wydatki na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. W 2010 r. było to prawie 8 mln zł, w budżecie uchwalonym na 2014 r. już tylko 2,5 mln (patrz. Tabela 10. w części uzupełniającej raport)⁸.

Do oceny realnych nakładów aktywności kulturalnej bardziej zasadne wydaje się wyłączenie wszystkich wydatków inwestycyjnych oraz wydatków na ochronę zabytków⁹. Aby uzyskać pełniejszy obraz, należałoby również uwzględnić wydatki na aktywność kulturalną wpisaną w wydatki bieżące innych jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta Łodzi i nie zaklasyfikowane w dziale 921. Jest to jednak – jak pokazano w poprzednim podrozdziale – dość trudne.

⁸ Być może wynika to z faktu, że duża część działań mających na celu ochronę materialnej tkanki miasta w ramach chociażby programu „Mias100 Kamienic” klasyfikowana jest gdzie indziej.

⁹ Analiza budżetu pod kątem ochrony zabytków to temat na osobne opracowanie.

Dlatego wskaźnikiem, który daje względnie pełny obraz poziomu finansowania rzeczywistej aktywności kulturalnej wydaje się być **poziom wydatków bieżących** Wydziału Kultury. Pokazuje on bowiem, ile środków Łódź przeznaczą na prowadzenie instytucji kultury, dofinansowanie działalności kulturalnej, mecenat, twórczość artystyczną, edukację kulturalną itp., a nie na tworzenie nowych budynków i remontowanie istniejących. Te „realne” wydatki na aktywność kulturalną zostały zobrazowane w przedstawionych wcześniej Tabelach nr 2 i 3.

Nie oznacza to oczywiście, że kultura nie potrzebuje infrastruktury. Z uwagi jednak na znaczny przyrwytyw funduszy europejskich, zaobserwować można w Polsce falę tworzenia nowych monumentalnych budynków dla instytucji publicznych, często bez refleksji nad sensem ich tworzenia, jak i bez zastanowienia nad źródłem ich utrzymania w przyszłości. W Łodzi przykładem tego typu zabiegu może być budowa EC-1.

Jak wskazuje wielu komentatorów, utożsamianie działalności kulturotwórczej z inwestowaniem pieniędzy „w kamień”, jest błędem. Stąd propozycja wyłączenia sfery nakładów „na kamień” i koncentracja na działalności Wydziału Kultury i nakładach „na duszę”.

PROBLEMY WYMAGAJĄCE UWAGI

Poniższy rozdział ma na celu omówienie, jakich zmian można wymagać i jakie postulaty zgłosić odnośnie przyszłych budżetów na kulturę.

Ogólnie można stwierdzić, że **konieczne jest zrównoważenie realnych nakładów na aktywność kulturalną**. Jak pokazano w poprzedniej części, poziom wydatków bieżących Wydziału Kultury wynosił w ostatnich latach od 1,78 do 2,42 proc. wszystkich wydatków budżetowych, kształtując się na poziomie ok. 75,5 mln zł rocznie. Od 91,1 proc. do 95 proc. tych wydatków stanowiły dotacje podmiotowe dla instytucji kultury (czyli ok. 70 mln zł rocznie).

Wynikać to może z faktu, że w świetle ograniczonych środków budżetowych powierzanie realizacji zadań organizacjom pozarządowym oraz działania z obszaru mecenatu nie są uznawane za obligatoryjne. Nie stanowią bowiem zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Z drugiej strony, zgodnie z ustawą o samorządach gminnych, podstawowym zadaniem własnym gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w obszarze kultury. W obecnej sytuacji społeczno-kulturowej potrzeby te i sfery ich realizacji znacznie wykraczają jednak poza sferę aktywności samorządowych instytucji kultury.

W związku z tym, w świetle analizy dotychczasowych wydatków budżetowych na kulturę, za najbardziej palące kwestie problemowe uznaję:

1. *Niskie i niestabilne dofinansowanie inicjatyw kulturalnych stowarzyszeń i fundacji.*

Opis problemu:

Według konstytucyjnej zasady subsydiarności, każdy szczebel władzy powinien realizować tylko te zadania, które nie mogą być skutecznie podjęte na szczeblu niższym lub przez same jednostki działające w ramach społeczeństwa. Słowem, tam, gdzie jest to tylko możliwe, **państwo powinno wspierać działanie społeczeństwa obywatelskiego**, którego filarem są prężnie działające organizacje pozarządowe.

Jednym z podstawowych sposobów osiągnięcia tego celu w sferze kultury jest dofinansowanie w formie dotacji przedmiotowych działalności stowarzyszeń kulturalnych i związków środowisk twórczych oraz organizacji pożytku publicznego. W budżecie uchwalonym na 2014 r. środki na ten cel wynoszą 4 proc. wszystkich wydatków bieżących Wydziału Kultury, a w analizowanym okresie kształtują się w sposób następujący:

Tabela 6. Dofinansowanie inicjatyw kulturalnych stowarzyszeń i fundacji w latach 2010-2014 [w zł].

ROK	BUDŻET UCHWALONY	BUDŻET PO ZMIANACH (NA DZIEŃ 31.12 DANEGO ROKU)	WYKONANIE BUDŻETU ZA ROK	PROC. WYKONANIA BUDŻETU PO ZMIANACH
2010	700 000,00	884 750,00	884 374,90	99,96
2011	700 000,00	961 500,00	959 970,30	99,84
2012	4 700 000,00	4 318 700,00	4 317 245,00	99,97
2013	3 150 000,00	2 843 000,00	2 840 828,81	99,92
2014	3 074 808,00	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: (1) sprawozdań z realizacji budżetów z lat 2010-2013, (2) uchwalony projekt budżetu na 2014 rok.

Uwagi związane ze zwiększeniem kwot na realizację inicjatyw kulturalnych przez stowarzyszenia i fundacje – przyznawanych projektom wybranym w ramach otwartych konkursów ofert – były zgłaszane w konsultacjach budżetów na 2011, 2012, 2013 i 2014 r. Tylko w pierwszych dwóch latach zostały uwzględnione, a następnie odmowę uzasadniano brakiem środków. W skali budżetu są to jednak kwoty o znikomych wysokościach, więc problem leży jedynie w tym, aby radni uznali istotność takiego posunięcia.

Komisja ds. kultury łódzkiej rady miejskiej opiniująca projekt budżetu nie zgłaszała jednak takiej uwagi. Przykładowo na posiedzeniu poświęconej projektowi budżetu na rok 2014, dyskusja dotyczyła głównie wysokości dotacji dla samorządowych instytucji kultury oraz wynagrodzeń ich pracowników¹⁰.

¹⁰ Protokół nr 41/XII/2012 posiedzenia Komisji Kultury Rady Miejskiej w Łodzi, z dnia 4 grudnia 2012 r. <http://bip.uml.lodz.pl/_plik.php?id=32467>; Protokół nr 59/XII/2013 posiedzenia Komisji Kultury Rady Miejskiej w Łodzi, z dnia 10 grudnia 2013 r., <http://bip.uml.lodz.pl/_plik.php?id=36142>.

Rekomendacja

Ustalenie poziomu finansowania inicjatyw kulturalnych stowarzyszeń i fundacji co najmniej na poziomie przyjętym w budżecie uchwalonym na 2012 r., czyli 4,7 mln zł.

2. Zbyt niskie i zmniejszające się kwoty na wspieranie działalności wydawniczej.

Opis problemu:

W ramach mecenatu Urzędu Miasta przewidziano środki w formie dotacji celowej dla organizacji pozarządowych – po rozstrzygnięciu otwartego konkursu ofert – na wydawanie czasopism społeczno-kulturalnych, historyczno-kulturalnych oraz wydawnictw niskonakładowych o Łodzi. W analizowanym okresie kwoty przeznaczone na ten cel kształtowały się następująco:

Tabela 7. Wydatki na działalność wydawniczą [w zł].

ROK	BUDŻET UCHWALONY	BUDŻET PO ZMIANACH (STAN NA 31 GRUDNIA W DANYM ROKU)
2010	420 000	271 000
2011	336 000	270 000
2012	150 000	150 000
2013	100 000	100 000
2014	100 000	b.d.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie budżetów uchwalonych oraz sprawozdań z realizacji budżetów.

Obawę budzi fakt, że środki na ten cel są nie tylko niezwykle niskie, ale również, że w przeszłości (w 2010 i 2011 r.) miało miejsce zmniejszanie tych kwot w ciągu roku. Problem ten zgłaszano w poprzednich konsultacjach budżetu, ale uwagi te nigdy nie zostały uwzględnione.

Rekomendacja

Zwiększenie środków na działalność wydawniczą co najmniej do stanu zadeklarowanego w budżecie uchwalonym na 2010 r., czyli 420 tys. zł.

3. Brak funduszy na działania określone w strategii rozwoju kultury.

Opis problemu:

Oprócz przyjrzenia się pozycjom zapisanym w budżecie, istotne jest również zwrócenie uwagi na to, czego w budżecie zabrakło. Tutaj punktem odniesienia może być „Polityka Rozwoju Kultury 2020+ dla Miasta Łodzi” przyjęta Uchwałą Nr LIX/152/13 rady Miejskiej w Łodzi z dnia 27 marca 2013 roku.

Jest to – zgodnie z ideą przyświecającą tego typu dokumentom – wieloletni program działań, na które składa się „zarówno wypełnianie obowiązków nałożonych na gminy w drodze aktów prawnych jak i te problemy, które w ocenie władz samorządowych wymagały niecodziennej uwagi ze względu na swoją wysoką rangę lub ze względu na korzyści, jakie dana społeczność mogła uzyskać w wyniku szczególnego ich uprzywilejowania”¹¹.

Należy nadmienić, że jest to dokument niedoskonały w tym sensie, że wiele sformułowań, które powinny precyzować konkretne działania (programy, posunięcia) ma charakter jedynie ogólnych celów. Ponadto nie zostały wskazane ramy czasowe ani miarodajne wskaźniki realizacji. Niemniej można wskazać szereg zadeklarowanych konkretnych działań, które nie znalazły swojego odzwierciedlenia w przyjmowanych budżetach. Są to między innymi:

- Miejski Program Edukacji kulturalnej. W strategii zapisano następujące działanie: „stworzenie międzysektorowego miejskiego programu edukacyjnego obejmującego wspólne działania instytucji kulturalnych, oświatowych i organizacji pozarządowych”;

¹¹ Radosław Chmara, *Finansowanie działalności kulturalnej z budżetu jednostki samorządu terytorialnego na przykładzie miasta Bydgoszczy*, „Biuletyn Informacyjny Regionalnej Izby Obrachunkowej w Bydgoszczy” nr 4(50) 2005, s. 38 <http://www.bip.bydgoszcz.rio.gov.pl/?p=document&action=save&id=352&bar_id=544>.

- Program Rezydencji Artystycznych;
- Wprowadzanie promesy finansowej dla instytucji kultury na ubieganie się o fundusze zewnętrzne;
- Opracowanie i wdrożenie jednolitego systemu monitoringu działań instytucji kultury;
- Wprowadzenie systemu dotacji na badania sektora kultury.

Wynikać to może z faktu, że w związku z ograniczonymi środkami budżetowymi działania te nie są uznawane za obligatoryjne. Niemniej jednak, potwierdzony uchwałą Rady Miejskiej, priorytetowy charakter wymienionych powyżej działań wskazuje na konieczność wykonania intensywnych zabiegów mających na celu znalezienie odpowiednich funduszy.

Rekomendacja

Uwzględnienie w budżecie na 2015 r. ww. działań zapisanych w „Polityce Rozwoju Kultury 2020+ dla Miasta Łodzi” poprzez zapisanie środków na ich przygotowanie i wdrożenie.

4. Niewystarczające wsparcie realizacji produkcji filmowych.

Opis problemu

Wsparcie finansowe produkcji filmowej jako jednej z gałęzi przemysłów kreatywnych zostało zapisane w „Polityce Rozwoju Kultury 2020+ dla Miasta Łodzi” jako jedno z działań strategicznych. Zadeklarowano działania zmierzające do systematycznego zwiększania środków przewidzianych na wsparcie produkcji filmowych. Tymczasem w ostatnich czterech budżetach środki te są systematycznie zmniejszane:

Tabela 8. Wydatki na wsparcie realizacji produkcji filmowych [w zł]

ROK	BUDŻET UCHWALONY	BUDŻET PO ZMIANACH (STAN NA 31 GRUDNIA W DANYM ROKU)
2010	800 000 zł	800 000 zł
2011	640 000 zł	1 639 700 zł
2012	700 000 zł	1 545 500 zł
2013	694 900 zł	684 034 zł
2014	642 911 zł	b.d.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie budżetów uchwalonych oraz sprawozdań z realizacji budżetów.

Wynikać to może z faktu, że w świetle ograniczonych środków budżetowych działania te nie są uznawane za obligatoryjne. Niemniej zostały one uznane za strategiczne, więc należy szukać środków na ich realizację.

Rekomendacja

Zwiększenie Łódzkiego Funduszu Filmowego.

5. Nowe instytucje kultury zagrożeniem dla budżetu „na kulturę”.

Opis problemu

Miasto Łódź w najbliższych latach planuje uruchomienie co najmniej trzech nowych instytucji kultury: EC-1 (Zachód, czyli sporny budynek z Fundacją Sztuki Świata i Wschód, czyli Muzeum Nauki i Techniki) oraz Muzeum Lotnictwa i Muzeum Transportu.

Nawet jeśli środki na budowę tych instytucji zostały lub zostaną pozyskane ze źródeł zewnętrznych, to koszty bieżącego finansowania ich działalności obciążą budżet lokalny. (EC-1 od momentu swojego powołania otrzymuje stosunkowo wysoką dotację podmiotową z budżetu Wydziału Kultury¹²). Zgodnie z wnioskiem do Unii Europejskiej, EC-1 wymaga utrzymania 165 etatów. Dodatkowo ponoszone

¹² Jest to sytuacja paradoksalna, gdyż – jak przyznają same władze – instytucja ta nie zajmuje się prowadzeniem statutowej działalności kulturalnej, lecz obsługą inwestycji. Z-ca dyrektora Wydziału Kultury p. Grażyna Bolimowska stwierdziła: "Najwyższe wynagrodzenie jest w EC-1, tyle, że to jest inna instytucja kultury, która zatrudnia inspektorów nadzoru i zajmuje się inwestycjami, a nie pracami merytorycznymi". [Protokół nr 59/XII/2013 posiedzenia Komisji Kultury Rady Miejskiej w Łodzi, z dnia 10 grudnia 2013 r., <http://bip.uml.lodz.pl/_plik.php?id=36142>.]

muszą być koszty utrzymania budynków oraz działalności statutowej. Całkowite bieżące koszty roczne zostały oszacowane na ok. 25 mln zł¹³. Aby obniżyć tę kwotę Miasto planuje oddanie w zarządzanie prywatnym podmiotom fragmentów EC-1 (sale konferencyjne, studio nagrań, planetarium, kino, klub muzyczny, sale wystawiennicze i restaurację). Gdyby to się udało, dotacja bieżąca Miasta musiałaby wynieść w 2015 r. ok. 5,7 mln zł, a w kolejnych latach ok. 3,5 mln zł. Zasadne wydaje się pytanie, czy Miasto jest w stanie ponosić takie koszty? Utrzymanie EC-1 w pesymistycznym wariantcie będzie kosztować 25 mln zł, a w optymistycznym – 3,5 mln zł.

W przypadku Muzeum Lotnictwa i Muzeum Transportu, można przyjąć, że przyszłe dotacje podmiotowe będą plasować się na poziomie obecnej średniej dotacji dla muzeum, czyli ok. 3,7 mln zł. Istnienie tych dwóch instytucji obciąży zatem budżet dodatkowym kosztem 7,5 mln zł rocznie. Średnie wydatki bieżące na kulturę wynosiły w analizowanym okresie ok. 80 mln zł. W przypadku otwarcia nowych instytucji, w latach kolejnych będą one musiały zostać powiększone o ok. 10 mln zł. Abstrahując od merytorycznej zasadności tworzenia tych instytucji i przyjmując, że budżet na wydatki bieżące Wydziału Kultury zostanie w kolejnych latach istotnie powiększony bez obcinania dotacji podmiotowych dla istniejących instytucji, to istnieje obawa, że na wszystkie inne nieobligatoryjne wydatki środków już nie będzie. Doprowadzi to dalszego powiększenia nierównowagi w sposobie wydatkowania środków.

Rekomendacja

Rezygnacja ze stworzenia EC-1 jest już niemożliwa z uwagi na zawarte umowy, być może zasadne jest rozważanie porzucenia lub odłożenia idei budowy dwóch kolejnych instytucji: Muzeum Transportu i Muzeum Lotnictwa.

¹³ COMPER Fornalczyk i Wspólnicy Sp. j, *Ekspertyza dotycząca możliwości prowadzenia działalności komercyjnej w obiektach EC1*, Łódź 2013, s. 26 <<http://uml.lodz.pl/get.php?id=7120>>.

PODSUMOWANIE

Analiza wydatków na kulturę w budżetach Łodzi na lata 2010-2014 wyłania cztery zasadnicze kwestie problemowe:

- zbyt niski poziom dotacji podmiotowych dla instytucji kultury, utrudniający właściwą realizację działalności statutowej;
- brak zrównoważenia w wydatkach bieżących pomiędzy poziomem dotacji podmiotowych, a działaniami z obszaru mecenatu;
- niebezpieczne działania inwestycyjne mające na celu powołanie nowych instytucji kultury, co rodzi zagrożenie niemożności sfinansowania w kolejnych latach działalności bieżącej tych instytucji;
- nieuwzględnienie w budżecie na 2014 r. działań zapisanych w „Polityce Rozwoju Kultury 2020+ dla Miasta Łodzi”.

W związku z tym zakładając, że projekt budżetu „na kulturę” na 2015 roku będzie w swojej zasadniczej konstrukcji przypominać dotychczasowe budżety, można sformułować szereg szczegółowych uwag mających na celu zrównoważenie wydatków bieżących i uznanie roli działań z obszaru mecenatu. Wskazane wydaje się zabezpieczenie w budżecie środków na:

- zwiększenie środków na inicjatyw kulturalnych stowarzyszeń i fundacji co najmniej do poziomu z 2012 r.;
- zwiększenie funduszu wydawniczego;
- opracowanie i wdrożenie Miejskiego Programu Edukacji Kulturalnej;
- opracowanie i wdrożenie Stworzenia Programu Rezydencji Artystycznych;
- wprowadzanie promesy finansowej dla instytucji kultury;
- opracowanie i wdrożenie jednolitego systemu monitoringu działania instytucji kultury;
- opracowanie i wdrożenie systemu dotacji na badania sektora kultury;

- zwiększenie Łódzkiego Funduszu Filmowego.

Ponadto należy rekomendować również rezygnację z budowy nowych muzeów. W związku z tym, że najprawdopodobniej dotacje podmiotowe dla instytucji kształtują się na poziomie minimalnym z trudem pozwalając na finansowanie działalności statutowej, a likwidacja żadnej z istniejących instytucji kultury nie jest rozwiązaniem realnym (ani zapewne pożytecznym), postulowane zrównoważenie może nastąpić jedynie poprzez zwiększenie dotacji na wydatki bieżące Wydziału Kultury.

TABELE UZUPEŁNIAJĄCE

Tabela 9. Wydatki ogółem na kulturę wg rozdziałów [w zł].

TYTUŁ ROZDZIAŁU	2010	2011	2012	2013	2014
Teatry	43 912 776	35 879 103	26 864 197	23 546 671	34 732 733
Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	12 900 087	12 918 300	17 581 303	16 782 200	9 723 100
Galerie i biura wystaw artystycznych	2 067 658	3 979 800	4 140 842	3 714 207	1 883 000
Pozostałe instytucje kultury	4 826 430	4 747 570	3 765 377	2 765 000	16 549 485
Biblioteki	15 068 800	15 972 440	15 632 459	14 790 233	14 943 540
Muzea	16 213 940	17 032 025	21 005 112	14 913 900	15 484 300
Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	8 167 000	7 196 100	5 349 208	3 807 110	3 223 229
Pozostała działalność	32 777 857	65 494 588	102 885 052	115 846 161	95 725 567

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: (1) sprawozdań z realizacji budżetów z lat 2010-2013, (2) uchwalony projekt budżetu na 2014 rok.

Tabela 10. Wydatki bieżące na kulturę wg rozdziałów [w zł].

TYTUŁ ROZDZIAŁU	2010	2011	2012	2013	2014
Teatry	22 987 317	25 365 400	23 667 900	21 465 110	23 370 010
Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	11 300 300	12 258 300	11 798 550	10 559 600	9 723 100
Galerie i biura wystaw artystycznych	1 695 600	1 917 000	1 641 500	1 483 000	1 883 000
Pozostałe instytucje kultury	4 710 200	4 365 100	3 765 377	2 765 000	5 337 500
Biblioteki	14 955 300	15 522 440	15 382 459	14 790 233	14 728 540
Muzea	15 246 600	14 928 125	15 265 100	14 373 900	15 104 300
Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	7 967 000	7 036 100	5 349 208	3 471 510	2 546 829
Pozostała działalność	3 378 692	2 425 400	6 318 782	5 617 869	3 616 939

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: (1) sprawozdań z realizacji budżetów z lat 2010-2013, (2) uchwalony projekt budżetu na 2014 rok.

Tabela 11. Udział procentowy wydatków bieżących na kulturę w całym budżecie Miasta.

TYTUŁ ROZDZIAŁU	2010	2011	2012	2013	2014
Teatry	0,98	0,94	0,83	0,74	0,57
Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	0,48	0,45	0,41	0,36	0,35
Galerie i biura wystaw artystycznych	0,07	0,07	0,06	0,05	0,07
Pozostałe instytucje kultury	0,2	0,16	0,13	0,1	0,19
Biblioteki	0,64	0,57	0,54	0,51	0,53
Muzea	0,65	0,55	0,53	0,5	0,54
Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	0,34	0,26	0,19	0,12	0,09
Pozostała działalność	0,14	0,09	0,22	0,19	0,13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: (1) sprawozdań z realizacji budżetów z lat 2010-2013, (2) uchwalony projekt budżetu na 2014 rok.

Tabela 12. Wydatki majątkowe na kulturę wg rozdziałów [w zł].

TYTUŁ ROZDZIAŁU	2010	2011	2012	2013	2014
Teatry	20 925 459	10 513 703	3 196 297	2 081 561	11 362 723
Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	1 599 787	660 000	5 782 753	6 222 600	0
Galerie i biura wystaw artystycznych	372 058	2 062 800	2 499 342	2 231 207	0
Pozostałe instytucje kultury	116 230	382 470	0	0	11 211 985
Biblioteki	113 500	450 000	250 000	0	215 000
Muzea	967 340	2 103 900	5 740 012	540 000	380 000
Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	200 000	160 000	0	335 600	676 400
Pozostała działalność	29 399 165	63 069 188	96 566 270	110 228 292	92 108 628

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: (1) sprawozdań z realizacji budżetów z lat 2010-2013, (2) uchwalony projekt budżetu na 2014 rok.

Tabela 13. Udział procentowy wydatków majątkowych na kulturę w całym budżecie Miasta

TYTUŁ ROZDZIAŁU	2010	2011	2012	2013	2014
Teatry	3,92	1,94	0,49	0,18	0,86
Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	0,3	0,12	0,86	0,54	0
Galerie i biura wystaw artystycznych	0,07	0,38	0,38	0,2	0
Pozostałe instytucje kultury	0,02	0,07	0	0	0,85
Biblioteki	0,02	0,08	0,04	0	0,01
Muzea	0,18	0,08	0,88	0,05	0,03
Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	0,04	0,03	0	0,03	0,05
Pozostała działalność	5,5	11,66	14,8	9,65	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: (1) sprawozdań z realizacji budżetów z lat 2010-2013, (2) uchwalony projekt budżetu na 2014 rok.

O AUTORZE

Łukasz Biskupski – kulturoznawca, animator kultury. Pracuje w Instytucie Kulturoznawstwa Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie. Autor książki „Miasto atrakcji. Narodziny kultury masowej na przełomie XIX i XX wieku kino w systemie rozrywkowym Łodzi” (Narodowe Centrum Kultury, 2013).

Współtworzył Łódzkie Stowarzyszenie Inicjatyw Miejskich Topografie, był kierownikiem programowym Regionalnego Kongresu Kultury w Łodzi w 2011 r. oraz pracował jako kurator Centrum Muzeologicznego Muzeum Sztuki w Łodzi. Uważnie przygląda się organizacji życia kulturalnego w Łodzi.